

Seto lauluimä: Väiga tukõv, jämme ja julgõ sõnaga' naane

Taro Igor

Setä Obinitsa koolimaja man oro veere pääl saivat kuio tiidvā' pääle setokõisi kõik, kiä' omma' üts kõrdki' siih k'auu'. Setomaa ilma lauluimä kujolda', seto naane ilma leelolda', seto sõnolinõ ilma sõlõlda', säänest muudu mõista-ai' mõtõlda-gi'. Seto ühiskund saa-ai' olla' ilma lauluimmildä' ja näide jaos om skulptor Elmar Rebane tennü' lauluimä kujo, mia' panti 1986. aastagal Obinitsa.

Minkõ peräst nuu' seto lauluimä' omma' tõistsagamatsõ' ku' tõõsõ' leelonaase' ja kiä' nä' säntse' omma', kinkõst giidi' kõnõlõsõ', õt nä' mõistsõ' pääst laulta' 10, 20, 30 tuhat laulurita?

Alostami' tuust, õt olõ-õi' olõmah määnestki'säädüst minkõ perrä saasi' kedägi' lauluimäst naada' kutsma. Spordih tulõ täütä' määnegi' ette nätt norm ja sis võit Olümpiamängalõ sõita'. Tuuperäst olõ-õi' ka' olõmah täpset seto lauluimmi nimekirja. A om olõmah hüä mitmit aoluulitsi inõmisi, kinkõ kotsilõ üldäs, õt nimä' omma' lauluimä'. Näütüses Setomaa suurõbast sõnolitsõst kutstas Vabarna Annet, kiä' sai Lauluimä avunimme aamõtlõkult. Vabarna Anne mõistsõ laulusõnnu vooriga' vällä mõtõlda' ütskõik minka jaos ja kümniidõ tuhandidõ laulurito laulminõ oll timäle õgapäävane asi. Lõvi Lainõ, kiä' om mitmit

Om perüs pall'õ sõnolitsi, kiä' sõnno iist üldeh tõisi hindä perrä vidävä', a kõiki saa-ai' lauluimäst nimetä'

aastit Leelopäivi kõrraldanu' ja om laulupargi Kuldats' auk iistvidäjä, mõist kõnõlda', õt Vabarna Anne perih oll timä suurõ laulukiindumuse päälle armukadõ olnu'. «Nimä' omma' arvanu', õt timä jaos oll laul kõgõ tähtsõp, sis tulli' kõik tõõsõ' as'a',» kõnõlas Lõvi, õt midä omma' inõmisiõ' lauluimäst kõnõlnu'.

Setomaa laulupargõh om perüs pall'õ sõnolitsi ja iistütlejit, kiä' sõnno iist üldeh tõi-

Tunda', tiidä' lauluimmi	
✘	Vabarna Anne
✘	Pihla Kull'õ (Akuliina)
✘	Lummo Kati (Jekaterina)
✘	Hilana Taarka
✘	Martina Ir'õ
✘	Miku Od'e

si hindä perrä vidävä', a kõiki saa-ai' lauluimäst nimetä'. Tunni vai poolõtõõsõ joo sul ette ant teemal laulu kokkosäädminõ om ütsa asi, a hoops tõõnõ om luvva' ja laulta' pääst terveh lugu, mia' eis' tulõ ja arõnõs sõnolitsõ pääh laulmisõ aol.

S'oo omgi' kindla omadus, mia' lauluimä leelotajast tõistsagamatsõst tege – mõistminõ luvva' laul vooriga' ja õgal teemal. «Mu' meelest om mõistminõ improvisiiri' kõgõ tähtsõp,» pakk vällä Lõvi Lainõ. «Ma' eis' olõ ka' leelopargi iistvidäjä, a ma' olõ-õi' lauluimä, vaest mõista ant teemal laulu luvva', a kindlahe mõista-ai' vooriga' midägi' vällä märki'.»

Ka' Sillaotsa Liidia, kiä' om pikkä aigu olnu' leelonaisi iistvidäjä ja 1986. a. Obinitsa Leelopäävä kõrraldaja, pidä laulusõnnu vooriga' vällä mõtõlõmist kõgõ tähtsõbäst lauluimä man. Kõgõ parebahe tulõ timä meelest tuu vällä pulmõh, ku' kats hõimu sai' kokko ja laulik tõõnõtõõsõ võikna ja tuuperäst hüä' sõnolitsõ' olliki' üle nulga kuulsa' naase'.

«Rahvaluulõtiidläne Udo Kolk om kirotanu' määne piat olõma sõnolinõ: väiga tukõv, jämme ja julgõ sõnaga' naane,» kõnõlõs Sillaotsa Liidia.

Sõnolitsi võimit ja võimu tuulaiga näütäs hõste üteliis: Kitä' mu tütar mehele!

«Mehelepandjil oll väiga suur tüü tetä', sis panti noorõ' paari, vanõba' lepe' kokko kiä' lätt kinkõga' paari. Oll ka' nii, õt nä saiõ' arvu, õt näist hüvvä nahka saa-ai'!»

Pääle mõistmisõ laulta' oma lauluimmil viil tõisigi' ütõsagamatsi isikuomadusi, nimä' omma' võitlõja'.

Lõvi Lainõ meelest oll näütüses Vabarna Anne säntsest saamisõ man tähtsõ,

LÕVI LAINE
Leelopäävä vedosnik
1977ndäst aastagast

Parhilla' tiä-ai' üttegi' sõnolist pääle Linnupuu Anne, kiä' mõistasi' paiga pääl laulusõnno vooriga' üldä'. Timä laula-ai' vöõrit sõnnu ja viise, õnnõ ummi. Mõni tõõnõgi' laul ummi laula, a timä kotsilõ õks saa-ai' tuud samma üldä'. Täambätse' iistlaulja' omma' rohkõba sõnolitsõ', nimä' olõ-õi' lauluimä' lauluimä om kindlahe umah laulupargih kõgõ tähtsõp – timä sõna mass kõgõ rohkõba. A koori iistvidäjä pi-ai' olõma lauluimä.

õt Petsere edimätsel leelotaji peol 1922. aastagal, ku' laulupark oll üle saa laulja ja pillimehe suur, sis timmä kiäki' tunnõ-õs ja piäs leelonaasest. «Ku' tä sis tuu pääle pahasõst saanu-us ja näüdänus umma suuvi edesi minnä', sis kiä' tiid, vaest tiidnõ-üs mii' midägi' kuulsast Vabarnast ku' laulumaamast,» üteli Lõvi. «Tä tahtsõ näüdädä', õt tä õks om kiäki' ja tõõsõ' näiegi'.»

Sääne sama võitlõja oll Miku Od'e Helbi küläst, kiä' läts vöõralõ mehele naases ja joudsõ viil ka' edimätsõ naase latsõ' üles kasvata' ja sai kõgõga' hakkama, tuu säntse näüte Sillaotsa Liidia. «Taarkah oll kangust ja tä julas olla' tõistsagamano' ku' kõik tõõsõ'. Timä õnn, õt Väisänen tä löüdsõ,» üteli tä mano.

Hilana Taarka oll väiga' vasttaossõ ja tõistsagamano' inõminõ ja pruuminõ näüdädä' seto lauluimmi vai seto naisi läbi timä, tuu om viimätsel aol perüs pall'õ pahandust toonu'. «Mäeotsa Ain pand tuu as'a nii suurõ kellä külge ja ma' pia no' kõigilõ turistõlõ kõnõlõmma, õt seto naane olõ-õi' sääne ku' oll Taarka,» selet Sillaotsa Liidia. «Õt seto k'aus kerjamah ja tunnsta-as meheldä latsi. Tuu iist Taarka visatigi' ütiskunnast vällä. Ja karstusõst timä pääle surma unõhtõdi. Nii õt meil oll vaia mats üles löüdü' ja ar' tähistä'.»

Aig tege uma tüü ja täambä' om Taarka välästuult inõmisi jaos rohkõba tutva ku' leelomaama Vabarna Anne. Sagõõhõhe nimetäse' muialt tulnu' Lauluimä kuio Taarkast.

Eloh lauluimmi tulõ no' jo' tiku tõõga' takah otsi'.

Vabarna Anne and kül' uma tiitli aamõtlõkult üle Pihla Kull'õlõ (Akuline Pihla), a edesi jäi tuu andmalda'. «Lummo Kati (Jekaterina Lummo) om tuu mitteamõtlõkult üle võtnu' ja inäp olõ-õi' lauluimä tiitli edesi ant,» üteli Lõvi Lainõ.

Sillaotsa Liidia meelest sõnõnõ lauluimä tiitli aoga'. «Aig näütäs ku' hüä sõnolinõ kiäki' om olnu'. A tuu paistus kõgõ parebahe vällä pulmõh, koht kiäki' mõista-ai' kotoh sõnno vällä märki', sõna' piat tulõma sääil kotosõ pääl. Siih mii' nulga oll viimäne kolmõpäävane pulm 1967. aastagal,» kõnõli Sillaotsa Liidia.

Nii eestiaolinõ eestistaminõ ku' nõukogodõ aignõ vinnestaminõ om uma tüü tennü' ja innebide seto leelonaisi hällünä püüsünü' pulma' omma' unõhtõit.

Ummõhtõgi' võit viil täambägi' löüdü' lauluimmi. Leelopäivi kõrraldaja' Lõvi Lainõ ja Sillaotsa Liidia pidävä' Leeloimäst Linnupuu Annet, kiä' s'oo aastaga Leelopääväl tulõ Võro laulupargi Helmekaalaga' sõnotamma. ■

LAULUIMÄ: Elmar Rebase skulptuur Obinitsa koolimaja lih oro veere pääl om kõigi seto lauluimmi kujo. Taro Igori foto

Tellimiskupong

Soovid poole soodsamat leelosõbra tellimus kõigest 60 krooni eest aastas? Täida see kupong trükitähtedega ning saada ümbrikuga toimetuse aadressil:

Igor Taro, Setomaa ajaleht, Laossina küla, 64308 Mikitamäe vald PÖLVAMAA

Jah, soovin saada Setomaa tutvumistellimust järgmiseks aastaks poole soodsama hinnaga

Nimi.....

Perekonnanimi.....

Aadress.....

Tellimust soovin alates kuupäevast.....

Arve palun saada (täita juhul kui tellija ja maksja pole sama isik või kui soovite arvet e-postile).....

Tellimus jõustub arve tasumisele järgneval päeval, arvet saab tasuda suvalises pangakontoris või internetipangas

